

”לִבְנֵינָהּ שֶׁל הַלֵּבָה”

סיכום הלכות שבת שנאמרו בשבת בישיבה מפי מו"ר רה"י
מלאכת בישול (חלק ט) – דין נתינת שקית תה בכלי שלישי

כך חמים, ואילו היום טמפרטורת המים בכלי השלישי עדיין גבוהה מאוד (אולי אפילו יותר מחום של כלי ראשון בימי חז"ל!).

בעקבות הדעה הרווחת שעלי תה הם מקלי הבישול נראה שיש הגיון רב להחמיר ולא לתת שקית תה אף בכלי שלישי כל עוד הוא בחום של יד סולדת. כך שמעתי גם בשם הרב נבנצל שליט"א שאמר "גם דור עשירי לא יבוא להם בקהל ה'..." היינו כל זמן שהמים בחום של יד סולדת.

מאידך, פוסקים רבים וביניהם האגרות משה³ מקילים בכלי שלישי וכפשוט דברי המשנה ברורה⁴.

נפקא מינא נוספת באופן ההתייחסות לכלי שלישי באה לידי ביטוי בשאלה נוספת:

ישנה מחלוקת הפוסקים האם יש בישול אחר אפיה וקליה או לא? יש ראשונים שאומרים שכיוון שאפיה היא פעולה השונה במהות מפעולת הבישול, לכן יש חיוב אם בישל בשבת דברים שנאפו או ניצלו ולהיפך. מאידך, יש ראשונים שנוקטים שכיוון שהדבר כבר מבושל או אפוי אין מלאכה בפעולה ההפוכה⁵, ולכן יהיה מותר לבשל בשבת דבר שנצלה או נאפה מלפני השבת.

³ אגרות משה, אורח חיים - חלק ד, סימן עד.

⁴ סימן שיח, סעיף קטן מז.

⁵ מקור הדברים הוא בסוגיא בפסחים מא עמוד א ששם דנה הגמרא האם יוצאים ידי חובה בפסח במצה אפויה שאחר כך בישלה.

בפעמים הקודמות עסקנו בדיני כלי שני. בארנו שיש דברים שלכולי עלמא אסור לתת אותם אף בכלי שני (קלי הבישול), מאידך למדנו על דברים שאינם מתבשלים בכלי שני והבאנו את מחלוקת הפוסקים בעניין מאכלים שלא ידוע לנו אם מתבשלים בכלי שני או לא.

הדעה הרווחת בפוסקים, וזה דבר הנראה לעין, שעלי תה הם מ'קלי הבישול' ולכן אסור ליתנם אפילו בכלי שני.

נעסוק בשאלה האם מותר לתת שקית תה (שלא בושלה קודם השבת) לתוך כלי שלישי?

בגמרא לא מצינו התייחסות מעבר לכלי שני, ובנוגע לכלי שני עצמו הגמרא כתבה שאינו מבשל, לכן יש מקום לומר שכלי שלישי בוודאי אינו יכול לבשל וכך דעת רוב הפוסקים וכן פסק המשנה ברורה¹. מאידך, יש ראשונים² שאומרים שאין חילוק בין כלי שני לכלי שלישי כל עוד שהיד סולדת בכלי, וכן דעת החזון איש. לשיטתם הגמרא לא דנה אודות כלי שלישי משום שבימיהם כלי שלישי בדרך כלל לא היה בחום של יד סולדת בו.

יש לציין שבימינו השאלה ביחס לדיני כלי שלישי מורכבת יותר מאשר היה בימיהם משום שכאמור לעיל בדורות הקודמים המים שהגיעו לכלי שלישי כבר לא היו כל

¹ סימן שיח, סעיף קטן מז.

² דעת היראים.

זה נראה ההסבר לדברי המשנה ברורה¹¹ שפסק שמותר לתת את החלה בקערה לאחר שעירה לתוכה מן המצקת למרות שבדין מצקת נראה מדבריו שמחשיבה ככלי ראשון¹². על כרחך לומר כנאמר לעיל שצירף את שתי השאלות הנ"ל ולכן פסק להקל בזה.

דוגמאות לשאלות נפוצות המסתעפות ממחלוקת זו הם האם מותר לערות מים מכלי ראשון על קפה שחור⁶? והאם מותר לתת חלה או קרוטונים (אפויים) לתוך קערת מרק חם?

דעת השלחן ערוך⁷ נראית להקל ולפסוק שאין בישול אחר אפיה, ולשיטתו מותר לערות על קפה שחור מכלי ראשון וכל שכן שיהיה מותר לתת את החלה לתוך הקערה שהיא כלי שני⁸. מאידך, הרמ"א⁹ מחמיר בשתי השאלות: א) יש בישול אחר אפיה ולהיפך. ב) אסור לתת לחם אף בכלי שני מדין קלי הבישול. לכן הרמ"א אסר לכתחילה לתת חלה אפויה בכלי שני כל זמן שהיד סולדת בו ולשיטתו צריך לומר שאין לתת קפה שחור לתוך כלי שני. (בעניין נתינת קפה שחור לכלי שלישי - זה תלוי במחלוקת הפוסקים שהבאנו לעיל).

בנוגע לנתינת חלה לקערת מרק נראה שיש יותר מקום להתיר אף לפוסקים כשיטת הרמ"א. הסיבה נובעת מכך שבדרך כלל מוזגים את המרק מכלי ראשון לצלחת על ידי מצקת. יש מחלוקת הפוסקים האם מצקת נחשבת ככלי ראשון או שני¹⁰? לפי הדעות הסוברות שמצקת היא כלי שני יוצא שהקערה היא כלי שלישי וכיוון שהשאלה עוסקת בדבר אפוי, יש לצרף את דעת הפוסקים שאין בישול אחר אפיה לדעות שמצקת היא כלי שני ולהתיר לתת חלה או קרוטונים אפויים לתוך קערת מרק חם.

⁶ קפה שחור עובר תהליך של קליה ולא תהליך של בישול.

⁷ כך נראה לפי מה שכתב בבית יוסף.

⁸ יש שהבינו שהשלחן ערוך מחמיר בעניין בישול אחר אפיה ולשיטתם מותר לתת קפה שחור לתוך כלי שני בלבד.

⁹ או"ח, סימן שיח, סעיף ה.

¹⁰ מדובר באופן שלא משאירים אותה זמן רב בסיר המרק.

¹¹ סימן שיח, סעיף קטן מה.

¹² סימן שיח, סעיף קטן פז.

